

3 Bevezetés

A magyarhoz hasonlóan a németben is többféleképpen képezhetünk új szavakat. Leggyakrabban képzőket illesztünk egy meglévő szóhoz, vagy összekapcsoljuk egy másik szóval. A *lieb* melléknévből például a következő szavak képezhetők:

Ezek a szavak szócsaládot alkotnak, de különböző szófajúak.

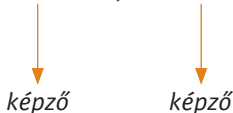
<i>Igék</i>	lieben, sich verlieben
<i>Melléknevek</i>	liebevoll, liebenswert ...
<i>Főnevek</i>	die Liebe, der Liebhaber, die Lieblingsfarbe ...

Ha ismerjük egy szócsalád valamely elemét, könnyebben képezhetünk és érthetünk meg más elemeket is ebből a szócsaládból.

Az új szavak képzésének két módja van:

1. Szóképzés – (képzők)

sich **ver**lieben, lie**e**voll ...

2. Szóösszetétel

der Lie**s**brief, der Lie**s**kummer
himmel**l**au, mit**k**ommen

Az összetett szavak szófaját mindig a legutolsó tag, az alaptag határozza meg. Az alaptag jelentését az előtte álló elemek módosítják.

mit (*előljárószó*) + kommen (*ige*) = mitkommen (*ige*)

Főnévi összetételeknél a teljes szó névelőjét (nemét) az utolsó elem, vagyis az alaptag határozza meg.

die Liebe (*nőnem*) + der Brief (*hímnem*) = der Liebesbrief (*hímnem*)

4 Szóképzés: főnevek

Képzőkkel más szófajokból főneveket képezhetünk vagy a főnév jelentését megváltoztathatjuk.

A képzők a főnév névelőjét (nemét) is meghatározzák.

1. Az -ung, -heit, -keit, -schaft képzőkkel képzett főnevek mindig nőneműek.

-ung	anmelden	die Anmeldung	(jelentkezés)
-heit	krank	die Krankheit	(betegség)
	frei	die Freiheit	(szabadság)
-keit	dankbar	die Dankbarkeit	(hála)
	höflich	die Höflichkeit	(udvariasság)
-schaft	der Freund	die Freundschaft	(barátság)

2. Az -er képzős főnevek többnyire hímneműek.

-er	backen	der Bäcker	+ Umlaut a ► ä
		(pék)	
	arbeiten	der Arbeiter	(dolgozó)

3. Az -in képzős főnevek nőnemű személyeket jelölnek, ezért nőneműek.

-in	der Bäcker	die Bäckerin	
		(női pék)	
	der Arzt	die Ärztin	+ Umlaut a ► ä
		(orvosnő)	

4. A -chen, -lein képzős főnevek kicsinyítő alakok és semlegesneműek.

der Mann	das Männchen/Männlein	+ Umlaut a ► ä
	(emberke)	
das Haus	das Häuschen/Häuslein	+ Umlaut a ► ä
	(házacska)	
die Blume	das Blümchen/Blümlein	+ Umlaut u ► ü
	(virágocska)	

5. A kicsinyítő alakokat gyakran becézésre használjuk.

A német nyelvterület különböző részein más-más kicsinyítő képző fordul elő, pl.

- le Schätzle (délnémet, főleg sváb dialektus)
- erl Schätzerl (délnémet, bajor/osztrák dialektus)
- li Schätzli (svájci német)

6. Igéből képzett főnevek

Sok igéből képezhetünk főnevet úgy, hogy a nagy kezdőbetűs Infinitiv (főnévi igenév) elé a das névelőt tesszük.

lesen	(Das) Lesen lernt man mit sechs Jahren. Hat évesen tanulunk meg olvasni.
lernen	Auch das Lernen muss man lernen. Tanulni is meg kell tanulni.
hören	Das Hören ist genauso wichtig wie das Lesen. A hallás ugyanolyan fontos, mint az olvasás.

sprechen	Das Sprechen lernt man nur, wenn man viel spricht. Beszélni csak úgy tanulunk meg, hogy sokat beszélünk.
betreten	Das Betreten des Rasens ist verboten. Fűre lépni tilos.

A németben szinte minden szófaj elemei alkothatnak összetett szavakat főnevekkel. A könnyebb kiejtés kedvéért néha a szóösszetétel tagjait egy -s-, -e- vagy -n- hang köti össze. Olykor bizonyos hangok kiesnek a szóösszetétel határán.

	Előtag		Alaptag
der Einkaufs zettel	der Einkauf (<i>főnév</i>)	+	der Zettel (<i>főnév</i>)
der Fernseh apparat	fernsehen (<i>ige</i>)	+	der Apparat (<i>főnév</i>)
der Mitar beiter	mit (<i>előljárószó</i>)	+	der Arbeiter (<i>főnév</i>)
das Klassen zimmer	die Klasse (<i>főnév</i>)	+	das Zimmer (<i>főnév</i>)
die Land karte	das Land (<i>főnév</i>)	+	die Karte (<i>főnév</i>)
die Groß stadt	groß (<i>melléknév</i>)	+	die Stadt (<i>főnév</i>)

Az előtag jelentésében kiegészíti az alaptagot. Az alaptag határozza meg a szóösszetétel névelőjét (nemét). (A főnevekről részletesebben ► 31–41.)

5 Szóképzés: mellénevek

Sok olyan melléknév van, amelyet főnévből vagy igéből képeztünk. Ezeket képzőikről ismerhetjük fel. Néhány gyakori melléknévi képző a németben:

-bar	les bar , hör bar (olvasható, hallható)
-ig/-isch/-lich	kräft ig , mod isch , veränd erlich (erős, divatos, változó)
-sam	spars am , aufmerks am (takarékos, figyelmes)

Az un- képző gyakran olyan szót hoz létre, melynek jelentése ellentétes az alapszóéval. A magyarban sokszor a -talan/-telen, -tlan/-tlen képzőnek felel meg.

un-	un bezahlbar	(megfizethetetlen)
	un glücklich	(boldogtalan)
	un veränderlich	(megváltoztathatatlan)
	un möglich	(lehetetlen)